T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 5

42. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

42. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

CİLT 5

23-27 MAYIS 2022
DENİZLİ

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3734/5
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 195/5

Editör
Dr. Adil ÖZME

23-27 Mayıs 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen 42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Denizli Pamukkale Üniversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirlmiştir.

e-ISSN: 2667-8845

Grafik Tasarım
Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı
Bahadır Duman, Tripolis 2021 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil Özme tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

Ankara 2023

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

* Yazılar A4 kağıda, üstten 5.5cm. alttan 5cm. soldan 4.5cm. sağdan 3cm.lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,

* Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,

* Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı, dipnotta unvan, adı soyadı, bağlı olduğu kurum, şehir, ülke ve e-mail adresi mutlaka yazılmalıdır.

* Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğin "*in-situ*" italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde Milattan Önce gibi çok alışılagelmiş kısaltmalar dışında kısaltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısaltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ETÇ olarak kullanılmalıdır.

* Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğin: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.

* Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,

* Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,

* Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,

* Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TlFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/ınch olmalı,

* Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,

* Yayım için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,

Yayınlanacak bildiri sayışının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç ***1 Ağustos tarihine kadar, yayinlar@ktb.gov.tr*** e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

1. In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

2. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.

3. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.

4. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.

5. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.

6. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.

7. Captions should be added to drawings (Drawing: ……), photos (Photo: ……) and maps (Map: ……). Plate system should not be used.

8. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.

9. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to ***yayinlar@ktb.gov.tr until the 1st of August.***

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

S. Yücel ŞENYURT, Atakan AKÇAY, Umut ZOROĞLU,
Leyla YORULMAZ, A. Emirhan BULUT
KURUL KALESİ 2021 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 9

Scott BRANTING, Sevil BALTALI TIRPAN, G. Bike YAZICIOĞLU SANTAMARIA,
Joseph W. LEHNER, Dominique LANGIS-BARSETTI, Soran AVCİL,
Nilüfer BATURAYOĞLU YÖNEY, Tuna KALAYCI, Sarah R. GRAFF, Amanda GROFF,
Lucas PROCTOR, Jessica ROBKIN, Sydney A. HUNTER, Geoffrey MANN
KERKENES 2020-2021 27

Selçuk SEÇKİN
YALOVA ALTINOVA/ÇOBANKALE KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI 37

Semra BALCI, Çiler ALTINBİLEK-ALGÜL, Sida GÜNDÜZALP, Orkun Hamza KAYCI,
Hale TÜMER, Yakup ÜNLÜLER
SIRÇALITEPE KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI 51

Serdar AYBEK, Burak ARSLAN, Yılmaz BALIM, Umut CANSEVEN,
Zeynep Adile MERİÇ, Ezgi DUMAN
METROPOLİS ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALARI, 2021 65

K. Serdar GİRGİNER, Özlem OYMAN-GİRGİNER, M. Furkan TUFAN, Ayça GERÇEK,
M. Cem FIRAT, Hakan GERÇEK, Mehmet CEVHER
2019-2021 YILLARI TATARLI HÖYÜK KAZILARI 89

Serkan GÜNDÜZ, A. Sinan ÖZBEY, Işıl AKALAN GÜNDÜZ
LİMNAE/CİVETOT SUALTI KAZILARI 2021 103

Sevinç GÜNEL, Tolga Kaan KIYAK
ÇİNE-TEPECİK 2021 YILI KAZILARI 113

Süheyla İrem MUTLU, Semih MUTLU, Celal ULUDAĞ
ABAMOR HÖYÜK 2021 YILI KAZISI 131

Sedef ÇOKAY-KEPÇE, Aşkım ÖZDİZBAY, Aytaç DÖNMEZ
2021 YILI PERGE KAZI, ONARIM VE DÜZENLEME ÇALIŞMALARI 149

Şahin YILDIRIM
SATALA ANTİK KENTİ 2021 YILI KAZI, RESTORASYON ve KONSERVASYON ÇALIŞMALARI 165

Şahin YILDIRIM
TİOS/TİEİON 2021 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 177

Şakir CAN, A.Tuba ÖKSE, Vehbi YURT, Mevlüt ÇOLAK
AMBAR BARAJI-KENDALE HECALA 2021 KAZILARI 187

Şengül AYDINGÜN, Haldun AYDINGÜN, Blazej STANİSLAWSKİ, Ülkü KARA, Ayberk ENEZ, Alkiviadis GİNALİS, Hasan DEĞİRMENCİ
KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA) KAZILARI 2021 YILI ÇALIŞMALARI 203

Şevket DÖNMEZ, Mona SABA, Hüseyin AKILLI, İmran FIDAN
OLUZ HÖYÜK KAZISI ONBEŞİNCİ DÖNEM (2021) ÇALIŞMALARI: DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR 217

Şükrü ÖZÜDOĞRU, Düzgün TARKAN
KIBYRA 2021 YILI KAZI, KORUMA VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI 237

Taner KORKUT, Çilem UYGUN, Bilsen ÖZDEMİR, Ozan USANMAZ
TLOS 2021 KAZI ETKİNLİKLERİ 257

Elif DENEL, Timothy P. HARRISON, Zeynep KUŞDİL SAK
TAYİNAT ARKEOLOJİ PROJESİ 2019, 2020 VE 2021 SEZONLARI RAPORU 275

Turgay YAZAR, Şuayip ÇELEMEOĞLU, Davud YİĞİTPAŞA, Bilge BAHAR, Özgür DÜLGER, Danişmend Hüseyin ŞAHİN
İLK BULGULAR IŞIĞINDA NİKSAR KALESİ 2021 YILI KAZISI 291

Turan TAKAOĞLU
TENEDOS (BOZCAADA) 2021 YILI KAZISI 305

Ufuk ÇÖRTÜK, Vakkas ÇAPAN, Onur BAL
KAUNOS (kbid)'21 (KAZI, ARAŞTIRMA, KONSERVASYON- ANASTYLOSİS, RESTORASYON, UYGULAMA) 317

Ümit AYDINOĞLU, Okan ÖZDEMİR
UZUNCABURÇ/DIOCAESAREA ANTİK KENTİ KAZISI 2021 335

Ümit ÇAYIR
2021 YILI PANAZTEPE KAZI ÇALIŞMALARI 347

V. Belgin DEMİRSAR ARLI
İZNİK ÇİNİ FIRINLARI KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI 361

Vasıf ŞAHOĞLU, İrfan TUĞCU, Ümit GÜNDOĞAN, Mustafa İNCİRLİLİ, Yeşim ALKAN
LİMAN TEPE 2021 YILI KARA VE SU ALTI ÇALIŞMALARI 375

Vecihi ÖZKAYA, Sahure YARİŞ, Abdullah LEYGARA, Nesibe ARSLAN, Zülküf YARİŞ
EĞİL KALESİ KAZISI BAŞLANGIÇ RAPORU 389

Yaşar ERSOY, Elif KOPARAL, Volkan KEÇİK, Kozan UZUN
KLAZOMENAİ: ERKEN DEMİR ÇAĞI'NDAN ARKAİK DÖNEM SONUNA KET SEKTÖRÜ KAZILARI, GENEL DEĞERLENDİRME 407

B. Yelda Olcay UÇKAN, Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN, Muradiye BURSALI
OLYMPOS KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI 425

Yusuf ALBAYRAK
GRYNEİON VE MYRİNA 2021 YILI KAZI VE TEMİZLİK ÇALIŞMALARI 445

Yusuf SEZGİN, Baykal BAŞDEMİR, M. Nezih AYTAÇLAR, Ayşe ÇELEBİ,
Furkan ZIH, Burkay KIZILBUĞA, Müfit AVCI, Deniz ERGÜN
AİGAİ 2021 YILI ÇALIŞMALARI 455

Zafer DERİN, Mehmet Akif ERDEM, Merve MAMİKOĞLU, Özgen ÇELİK, Şahin MENTEŞE
İZMİR-YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ 2021 YILI ÇALIŞMALARI 471

Zeliha DEMİREL GÖKALP, Nikos TSIVIKIS, Mehmet KURT, Çağla BULDUK
2021 YILI AMORİUM KAZILARI 491

Zeliha GİDER BÜYÜKÖZER
LATMOS HERAKLEIASI 2021 YILI ÇALIŞMALARI (İLK SEZON) 501

Zeynep KOÇEL ERDEM, Kenan EREN, H. Arda BÜLBÜL, Osman YILMAZ
PERİNTHOS/HERAKLEİA (TEKİRDAĞ MARMARA EREĞLİSİ) ANTİK KENTİ İLK KAZI SEZONU ÇALIŞMALARI-2021 511

İZNİK ÇİNİ FIRINLARI KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI

V. Belgin DEMİRSAR ARLI*

İznik Çini Fırınları Kazısı'nın 2021 yılı çalışmaları, İstanbul Üniversitesi öğretim üye ve öğrencilerinden oluşan ekiple, 06 Temmuz tarihinde başlamış ve yılsonunda tamamlanmıştır. 2021 sezonu çalışma programının 6 Temmuz 2021–17 Eylül 2021 tarihlerini kapsayan süreci, Bakanlık Temsilcisi olarak atanan Amasra Müzesi uzmanlarından Güray Can Aytekin'in katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Eylülün ikinci yarısından yıl sonuna kadar olan dönemde İznik Müzesi denetiminde, depo tanzimi, envanterleme, taşınır kültür varlıklarının restorasyonu, alan konservasyonu ve yayın çalışmalarına ağırlık verilmiştir.2021 yılı çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı ödeneği dışında, Türk Tarih Kurumu, İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi[1], Bursa Büyükşehir Belediyesi, Aygaz A.Ş. ve İznik Belediyesi tarafından desteklenmiştir(Resim: 1).

ALAN ÇALIŞMALARI

2021 yılı çalışmalarının önemli bir bölümünü A9 plankaresinin kuzeyi oluşturmuştur (Resim: 2a-b). 2019 yılından itibaren yoğunlaşılan A plankarelerinin kuzey bölümlerinin devamı niteliğinde sürdürülen bu çalışmalarda üstteki 50 cm.lik moloz tabakanın kaldırılmasının ardından -3 m.ye kadar plankare doğu ve batı olarak iki bölümde çalışılmıştır.

Öncelikle A10 plankaresine sınır olan kuzeydoğu bölümde çok yoğun harçlı, tuğlalı bir yıkıntı tabakası ile karşılaşılmıştır. Yığıntı şeklinde bir moloz tabakası olduğu anlaşılan ve -3 m. seviyesine kadar devam eden bu yığıntının temizlenmesi sırasında, her katmanından dağılmış bir şekilde bol miktarda harç ve fresko parçaları toplanmıştır. Bu bölüm 2019 yılında doğu yarısı ortaya çıkarılan mezarın batı kısmının açılması ile tamamlanmıştır.

A10 plankaresi içinde yapılan düzenleme ve temizlik çalışmaları sırasında apsis olduğunu düşünülen bölümün hemen batısında Z10 plankaresine doğru devam eden *opus sectile* yer döşemesi açığa çıkarılmıştır (Resim: 3a).

Plankarenin kuzeybatısında moloz yıkıntının içerisinde kazı alanında tespit edilen yoğun seramik çöplüğü ile karşılaşılmıştır. Yaklaşık 1m. çaplı bu çöplük -1m.den başlayarak -3.5 m.ye kadar devam etmiştir. Hemen hemen tamamı "Milet işi" olarak adlandırılan teknikte çok özel parçalar veren bu bölüm birkaç yıldır yoğunluklu olarak çalışılan bu ateşhane bölgesinin şimdilik en verimli kısmını oluşturmuştur (Resim: 3b).

Aynı plankarenin doğu ve batı bölümlerinin tamamında -3 m. seviyesinde düzensiz bir tuğla tabaka ortaya çıkmıştır. Bu tabakanın kaldırılmasıyla da çok fazla tahrip edildiği ve

* Doç. Dr. V. Belgin DEMİRSAR ARLI, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE, beldemar61@yahoo.com

1 Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje ID 38012.

karıştırıldığı anlaşılan, bu nedenle de sayısı tam olarak tespit edilemeyen 6 mezar ve bunların içi ile çevresinde çok tahrip görmüş insan iskeletleriyle karşılaşılmıştır.

Bu bölümün güneyi kazıldığında doğu-batı yönünde -daha önce ortaya çıkarılan duvara bitişik-bir mermer lahit ile karşılaşılmıştır. Kapağı 8 parça olarak kırılmış bir şekilde bulunan bu lahitin içinde 2 adet iskelet olduğu tespit edilmiştir (Resim: 4a).

A11 ve A10 plankarelerinde de karşımıza çıkan bu iskeletlerin, daha sonraki bir dönemde, büyük bir ihtimalle bu çini atölyesinde çalışanlar tarafından açılan seramik çöplüğünün oluşturulması sırasında tahrip edildiklerini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak 2019 ve 2021 yılı çalışmaları sonucunda A11, A10 ve A9 plankarelerinde bir bölümü ortaya çıkarılan alt yapının fonksiyonu ile ilgili kesin sonuçlara kuzey ve batı plankarelerinde yapılacak çalışmalarla ulaşılacağı anlaşılmaktadır (Resim: 4b).

2021 yılı çalışma alanlarından bir diğeri de yeni kamulaştırılan alanla sınır oluşturan I13 plankaresi olmuştur (Resim: 5a). Yaklaşık 1m.lik moloz toprak tabakanın kaldırılmasıyla ilk olarak H13 plankaresinde kuzey-güney yönünde ortaya çıkmış olan duvarın bu plankarede de devam ettiği, bu duvara plankarenin ortasında batı yönünde başka bir duvarın bağlandığı ve bu duvarında güneye doğru döndüğü belirlenmiştir.

Plankareyi ikiye bölen batı yönlü duvarın kuzeyinde -2.30 m. kotundan itibaren 1.50 m. çapında bir alanda çok yoğun bir seramik çöplüğü ortaya çıkarılmış ve -3.10 m.de sona eren bu çöplük temizlenmiştir. Çok özel "Milet işi" teknikli parçalar veren bu bölümün kazısının ardından batı yönlü duvarın güneyinde oluşan bölümde ise -2.75 m. kotunda bir kuyu izi ortaya çıkarılmış ve bu bölümün kazısının 2022 yılında öncelikle etrafındaki plankareler de dahil edilerek yapılması planlanmıştır (Resim: 5b).

Kazı alanında her yıl olduğu gibi bu yılda konservasyon çalışmalarına devam edilmiştir. Hem alanın yapısı gereği hem de İznik'in mevsimsel şartları düzenli konservasyon işleminin yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Alanın önem sırasına göre belli bölümleri mümkün olduğunca sundurmalarla kapatılarak mevsim şartlarına karşı korunmaya çalışılmaktadır. Alanda önceki yıllarda yapılan koruma işlemlerinin bir kısmının yenilenmesi ihtiyacı doğmuş hem bu işlemler hem de bazı yeni bölümlerde konservasyon işlemleri gerçekleştirilmiştir (Resim: 6a-b).

ENVANTER ÇALIŞMALARI

2021yılı kazı sezonu sonunda, ortaya çıkarılan buluntular arasından tür, form ve desen özelliklerine göre seçilen toplam 381 parçanın detaylı envanter fişleri hazırlanmıştır. Bunlardan 13 tanesi müze için seçilmiş ve alınmış, kalan parçalar ve etütlük malzeme listelenerek İznik Müzesi uzmanları ve Bakanlık temsilcisi nezaretinde depoya yerleştirilmiş, depo mühürlenmiş ve anahtarları İznik Müze Müdürlüğü'nce teslim alınmıştır. 13 eserin 11 tanesi seramik, 2 tanesi sikkedir. Tüm bunların yanı sıra daha önceki kazı sezonlarında olduğu gibi bu yıl da yoğun miktarda ele geçirilen fırın malzemesi ve kırmızı hamurlu sırsız/

sırlı seramik parçaları plankarelere ve türlerine göre tasnif edilerek kasalanmış, toplam 62 kasa etütlük malzeme kazı alanında koruma altına alınmıştır.

Kazı alanında Osmanlı Dönemine ait çini ve seramikler ağırlıklı olarak ele geçmekle birlikte Roma ve Bizans Dönemine tarihlenen buluntular da azımsanmayacak sayıdadır. 2021 yılı çalışmalarında, 2019 kazı sezonunda A11 plankarelerinde bulunan *kalis*in bir parçası ele geçirilmiştir. Mevcut parçayla (İZN/19 BHD A11 TR12) birleşen bu parça üzerinde "IC XC NIKA" şeklinde İsa Mesih'in zaferini ifade eden kısaltmanın bir bölümü görülmektedir. Bu parçanın 2019 yılında ele geçirilen kısmı bezemesiz olması sebebiyle TR (tek renk sırlı) olarak kodlanmış, 2021 sezonunda gelen ve ufak bir kısmıyla ana parçaya birleşen parçadan, bu *kalis*in sgraffito teknikli olduğu anlaşılmıştır. 2021 yılında ele geçirilen parçaya İZN/21 BHD KP/DEPO Sg2 envanter numarası verilmiştir. Yeni ele geçirilen parça üzerinde haç motifinin sol kısmı görülmekte, üst tarafta *IC*, alt bölümde ise *NI* harfleri seçilebilmektedir (Resim:7a). 2019 yılı A10 plankaresi buluntularından İZN/19 BHD A10 Sg31 envanter numaralı birleşmeyen iki parça halindeki *kalis*in kaide kısmında ise "*Ey tanrım hizmetkarın (ya da kölen) Manuel'i hatırla*" yazmaktadır.[2] Bizans sanatında genellikle metal örneklerle tanınan bu form için 2019 ve 2021 yılı kazılarında ele geçirilen bu örnekler ilginç olmuştur.[3]

Bu yıl çalışılan kazı alanının güneydoğu köşesinde kalan I13 plankaresinin önemli buluntuları arasında sgraffito tekniğinde üretilmiş form ve kompozisyon bakımından ilgi çekici örnekler söz konusudur. Bunlardan ikisi, kazı çalışmalarında bu boyutta başka bir örneği ile karşılaşmadığımız, *albarello* olarak adlandırılan ilaç kavanozu ile kapağıyla birlikte bulunan kavanoz parçasıdır. İZN/21 BHD I13 Sg7 kazı Env.No.lu *albarello*nun dip çapı 9.6 cm., yüksekliği 19.9 cm.dir. Sgraffito buluntular arasından dikkatli bir taramayla tespit edilen 24 birleşebilen ve buna birleşmeyen 1 parçadan oluşan bu parçanın gövde ve kenar kısmındaki eksikler, ağız kısmına ait parçanın gövdeyle birleşmemesinden dolayı hayali tümleme yapmamak adına alçı ile tümlenmemiştir. Halka ayaklı olan bu kabın gövdesi ortada içbükey yükselmekte ve boyun kısmında tekrar genişlemektedir. Gövde kısmına uygulanan sgraffito bezeme dikey yönlüdür ve gövdeyi çevreleyen çizgilerle belirlenmiş alanların içleri iki sıra şeklinde ortası çiçek şeklinde düzenlenmiş baklava dilimleri ile bezelidir. Yeşil, sarı, kahverengi boya ile hareketlendirilen bezeme açık sarı sırla kaplanmıştır (Resim: 7b).

Kapalı formlu ve sgraffito bezemeli bir diğer buluntu, kapağı ile gövdesinin bir bölümüne birlikte rastlanılan kavanoz parçasıdır (İZN/21 BHD I13 Sg6) (Resim: 7c). Bunlardan kapak, kenar kısmında kalan çok az bir bölüm dışında tüm ele geçirilmiştir. Kavanozun gövdesinin yaklaşık ½'lik kısmı mevcuttur. Kapaktaki yıldızvari, gövde üzerindeki örgüsel bezeme yeşil ve sarı boya ile renklendirilmiş yine açık sarı renkli sırla sırlanmıştır. Renk ve kompozisyon özellikleri bakımından bu iki sgraffito örnek geç Bizans Dönemine (13-14. yüzyıl) tarihlenebilir.

2 Sayın Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR'a teşekkür ederim.

3 Bu parçaları veren plankarelerin kazısına 2022 sezonunda devam edilecek olup eksik parçaların gelmesi beklenmektedir. Bu parçalar üzerindeki çalışmalar devam etmektedir. V. Belgin Demirsar Arlı, "İznik Çini Fırınları Kazısı 2019-2020 Yılı Çalışmaları", *2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları*, C.1, Ankara 2022, s.307, 320, Resim 8b.

I13 plankarenin buluntuları arasında pişmiş toprak kandil tablaları da önemlidir. Bu parçalar, sırsız olup küresel gövdeli kandil formlarına uyumlu biçimde öne doğru uzayan dairesel tabanlıdır. Bunların uç kısımları genelde yanıktır (Resim: 8). Daha önceki sezonlarda, benzer formda üretilmiş, genelde sırlı örnekleri ele geçirilen kandil ve tablalarının[4] sırlanmamış örneklerinin bulunması, bu tip kandil formunun bu atölyede üretimine işaret etmesi açısından önemlidir.

Kırmızı hamurlu örneklerle devam edildiğinde, üzerinde çok fazla durulmayan bir seramik tipi olan lazımlıklardan söz etmek gerekir**.** Önceki sezonlarda da kazı buluntuları arasında yer alan lazımlıkların bu yıl her iki tipi bir arada ele geçirilmiştir. Bunları beşiklere yerleştirilen kulpsuz tip ve çift kulplu tip oluşturmaktadır. Kulplu tipteki parça I13 plankaresi buluntusudur. Aynı kandil tablaları gibi bu parça da sırsız olup bu atölye üretimine işaret etmektedir. Kulpsuz örnekler ise 2018 yılında ele geçirilen, form veren daha tüm durumdaki örnekler gibi kazı alanının kuzeyinde, A9 plankaresinde bulunmuşlardır (Resim: 9).

Bu yılın en yoğun buluntu grubunu erken Osmanlı'ya özgü, ilk dönem seramik tekniklerinden "Milet işi" olarak tanınan teknikteki örnekler oluşturur. 13 envanterlik eserden 10 tanesi bu tekniktendir. Birleşen çok sayıda parçadan oluşan bu eserlerin eksik parçaları çok az olup bu kısımlar da alçı ile tümlenmiştir. Gerek envanterli, gerekse etütlük eserlere form açısından bakıldığında yaygın grubu kaselerin oluşturduğu görülür. Kaseler genelde 24-26 cm. çaplıdırlar (ağız çapı) (Resim: 10a-10b). Buna karşın oldukça küçük boyutlu örnekler de ele geçirilmektedir. Geçen sezonlarda örneklerine rastlanılan bu yıl da bir örneği ele geçirilen kasenin ağız çapı 11 cm., dip çapı 4.6 cm.dir (Resim: 11.a). Kaseler kadar yaygın olmamakla birlikte "Milet işi" olarak tanınan teknikte üretilmiş tabak formuna da sıklıkla rastlanır. Bunların bazıları dışa dönük (Resim: 11.b), bazıları dik kenar ve ağız yapısına sahiptir (Resim: 11.c).

2021 yılının en önemli buluntusu İZN/21 BHD I13 M22 envanter numaralı kavanoz olarak nitelenebilecek eserdir. Açık formlu (kase ve tabaklar) kaplar dışında I13 plankaresinde bulunan "Milet işi" tekniğinde dekorlu bu kavanoz, söz konusu tekniğe ait nadir bir uygulamadır. Kavanozun ağız çapı 16 cm., dip çapı 16.7 cm, yüksekliği ise 27.5 cm.dir. Kazı çalışmaları sırasında 33 birleşebilen parçası bulunarak yapıştırılmış, gövde kısmında eksik kalan kısımları alçı ile tümlenmiştir. Kapalı forma sahip eser, halka ayaklı, dışa kavisli (hafif armudi) gövdeli, dik kenarlı, düz ağızlıdır. Bu kavanozun dış yüzeyi geometrik ve bitkisel bezeme kuşakları ile dekorludur. Bunlar, ağzı çepeçevre saran hafif sağa yatık radyal çizgiler, daireler arasındaki zikzaklar, birbirini tekrarlayan grift bitkisel bezemeler, alternatifli olarak radyal çizgiler ve içleri stilize bitkisel motiflerle dolgulanmış baklava dilimlerinin oluşturduğu bordürlerdir. Parçanın özellikle alt kısımlarında yoğun sır dökülmeleri oluşmuştur. Sırlı kısımlarda ise sır çatlakları belirgin olup sırı mat görünümlüdür. İç yüzeyi, yeşil sır kapalıdır (Resim: 12).

4 V. B. Demirsar Arlı, Ş. Kaya, Ö.Erol, "İznik Çini Fırınları Kazılarında Ele geçirilen Aydınlatma Gereçleri*", XI. AIECM3 Uluslararası Orta Çağ ve Modern Akdeniz Dünyası Seramik Kongresi Bildirileri/XIth Congress AIECM3 on Medieval and Modern Period Mediterranean Ceramics proceedings,* Antalya, Türkiye, 19 - 24 Ekim 2015, C.1, Ankara 2018,s.431-436.

Kırmızı hamurlu seramiklerin yoğunluk ve çeşitliliğine karşın 2021 yılının beyaz hamurlu buluntuları oldukça azdır.

Seramikler dışında envanterli eser olarak ayrılan 2 adet sikkeden, A9 plankaresinde -2.00 m. kotunda ele geçirilen bakır sikke, Saruhanlı Beyliği Döneminde (1313–1412) kullanılan anonim sikkelerdendir. Sikkenin bir yüzünde noktalarla oluşturulmuş elips kartuş, diğer yüzünde altıgen çerçeve içerisinde, "*Es-sultanül azam Halledallahu mülkehu" (Allah mülkünü daim kılsın*) ibaresi okunmaktadır (Resim:13a-b). Benzer bir başka Saruhanlı sikkesi de 2008 yılında aynı alanda yapılan çalışmalarda ele geçirilmişti (Resim: 13c). Envanterli diğer sikke, I13 plankaresi -1.15 m. kotunda ele geçirilmiştir. Bakır olan sikke, 20. Osmanlı padişahı olan II. Süleyman Dönemine (1687-1691) aittir. Ancak bu sikke diğerine kıyasla kötü durumdadır. Okunamayan arka yüzünde, yazıları çerçeveleyen noktalardan da anlaşıldığı kadarıyla darp esnasında göbeği kaymıştır. Muhtemelen burada aynı dönemde basılan sikkelerde olduğu gibi "*Duribe fi Kostantiniyye 1099*" yazmaktadır. Hicri 1099 senesi ise Miladi takvimde 1687-1688 yıllarına denk gelmektedir. Sikkenin ön yüzünde bir tuğra basılıdır (Resim: 13d).[5]

Alan çalışması boyunca kazı evinde oluşturulan laboratuvar biriminde gerçekleştirilen çalışmalarda öncelik, buluntuların değerlendirilmesine ve restorasyonuna verilmiştir. Bu kazı sezonunda, ele geçirilen seramik buluntuların temizlik ve birleştirme çalışmalarının ardından, tamamı envanterli eser olarak ayrılan 11 eserin alçı ile tümlemeleri yapılmıştır.[6]

İznik Çini Fırınları Kazısı'nda 2018 kazı sezonundan itibaren *pXRF* analiz çalışmalarına da ağırlık verilmektedir. 2021 kazı sezonunda analizleri yapılacak buluntu grubu bu kazı döneminde çalışılan "Milet işi" teknikteki depo parçaları arasından seçilmiştir. Koç Üniversitesi KUYTAM'da görevli Doç. Dr. Gülsu Şimşek Franci ile "Milet işi" teknikte karşılaşılan farklı renk ve sır uygulamalarının *pXRF* cihazıyla kimyasal farklılıklarının tespit edilebilmesi için toplam 59 parça seçilmiştir.

Yapılan analiz çalışmalarının sonuçları son yıllarda yayınlanan makale ve sunulan bildiri/posterlerle bilim çevreleri ile paylaşılmaktadır.[7] 2021 yılında, seramik alanında önemli bir uluslararası kongre olan "13. International Congress on Medievaland Modern Period Medi-

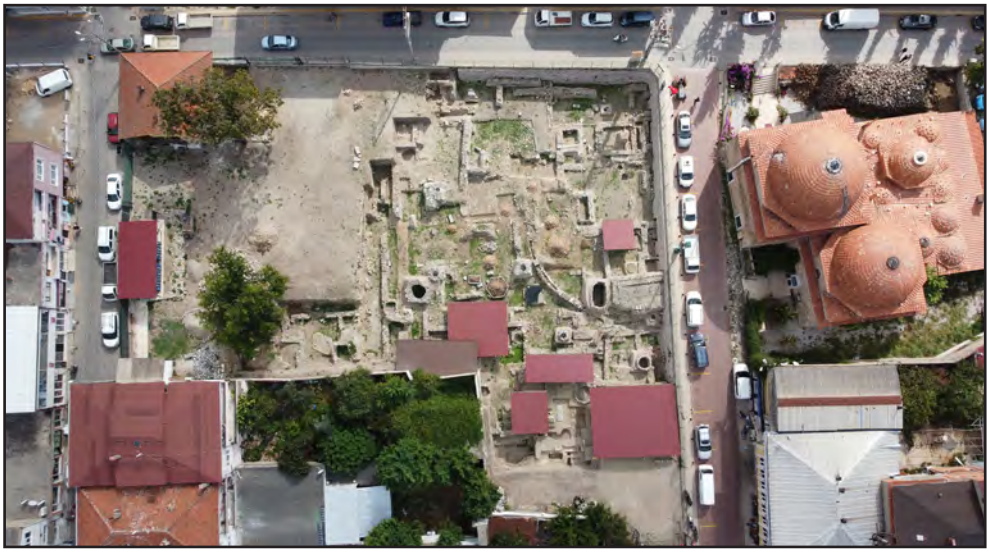
5 Sikkeler ve diğer tüm madeni eserlerin temizlikleri A.D.Öztürk tarafından yapılmıştır.

6 Birleşebilen ve tümlenebilir nitelikteki seramik buluntuların ince temizlik ve alçı tümlemeleri, Öğr. Gör. Özlem Erol denetiminde ekip üyesi Sanat Tarihçisi ve İstanbul Üniversitesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü öğrencisi olan Ayşe Dilara Öztürk tarafından yapılmıştır.

7 2021 yılında kazı ile ilgili olarak yapılan yayınlar: V. B. Demirsar Arlı, Ş. Kaya, G. Şimşek Franci, "İznik Çini Fırınları Kazısı Buluntularından İnsan Figürlü İki Sgrafitto Kâse Parçasının Anadolu Seramik Sanatı ve pXRF Analizleri Kapsamında Değerlendirilmesi", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, S.82, 2021, s.57-73; B. Demirsar Arlı, H. Arlı, "İznik tile kilns excavation findings: glazed bricks", *12th Congress AIECM3 On Medieval and Modern Period Mediterranean Ceramics, Proceedings*, (Edited by: Platon Petridis – Anastasia G. Yangaki- Nikos Liaros – Elli Evangelia Bia), Athens 2021, Vol.II, pp.915-920; Ş. Kaya, Ö. Erol, "İznik Tile excavation findings: "kiln materials / kiln furnitures", *12th Congress AIECM3 On Medieval and Modern Period Mediterranean Ceramics, Proceedings*, (Edited by: Platon Petridis – Anastasia G. Yangaki- Nikos Liaros – Elli Evangelia Bia), Athens 2021, Vol.I, pp.245-252.

terranean Ceramics (AIECM3)"e 2 ayrı posterle iştirak edilmiştir (Resim:14a-b).

Envanteri yapılan parçaların kesit ve profil çizimleri Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Şennur Kaya'nın denetiminde kazı ekibinde yer alan öğrenci ve uzmanlar tarafından yapılmaktadır. Alan ve eser fotoğrafları Sanat Tarihçisi Hakan Arlı (M. A.) ve Sanat Tarihçisi Bilge Çubukcu tarafından çekilmiştir.

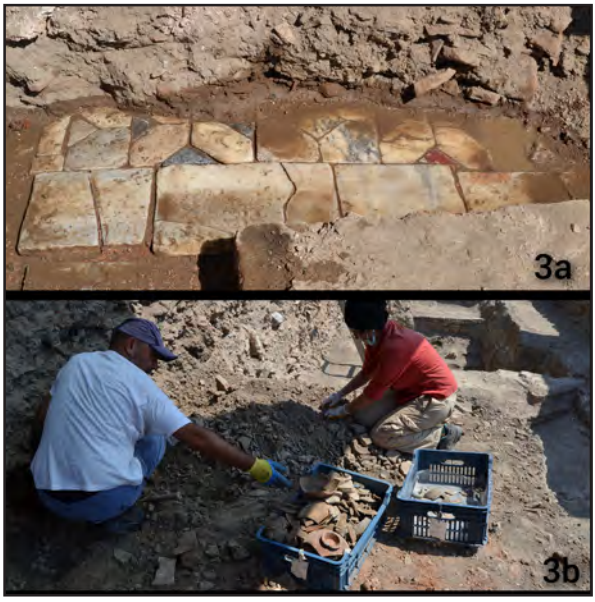

Resim 1: İznik Çini Fırınları Kazısı BHD kazı alanı 2021 yılı genel görünüş.

Resim 2a: İznik Çini Fırınları Kazısı BHD kazı alanı A9 plankaresinin kuzeyi, kazı öncesi.

Resim 2b: 2021 yılı çalışmaları sonucunda A11, A10 ve A9 plankarelerinde bir bölümü ortaya çıkarılan alt yapının genel görünüşü.

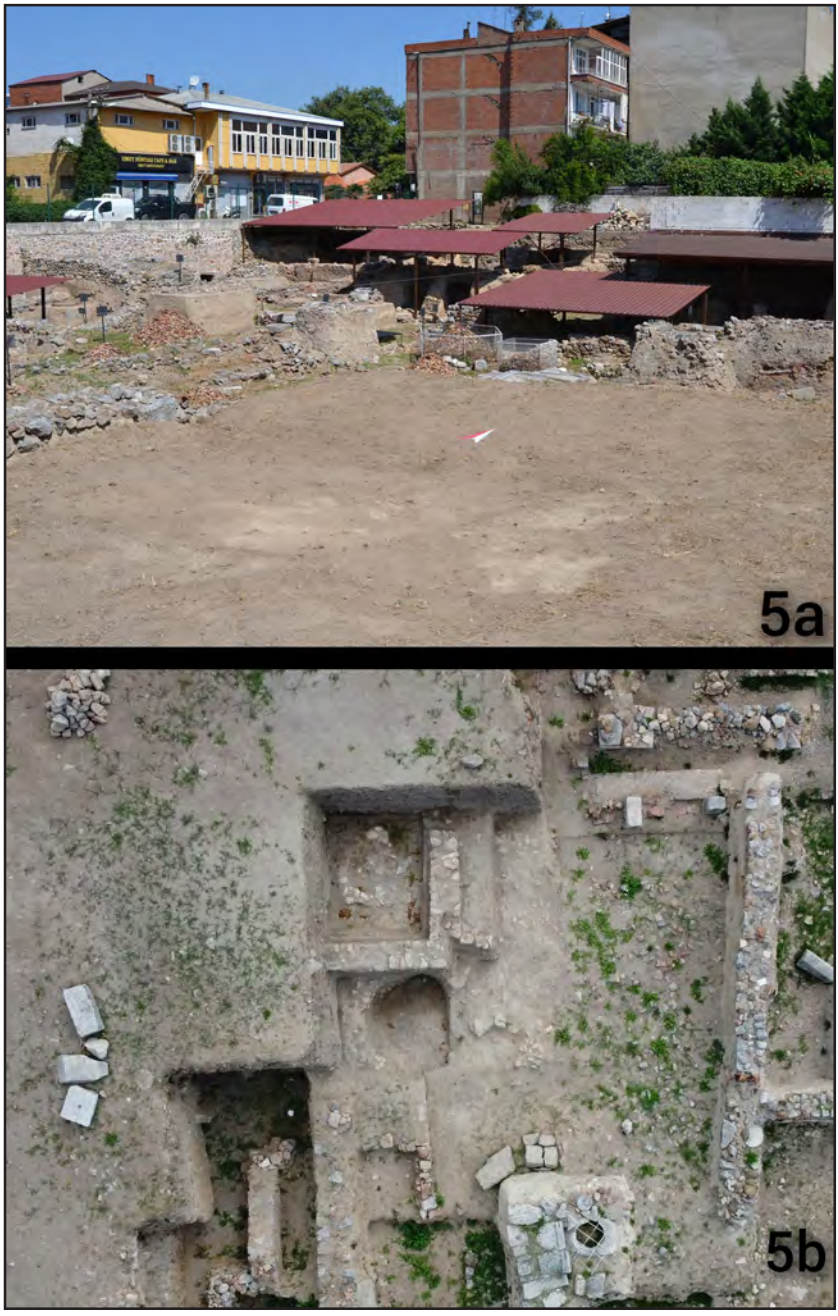
Resim 3a: A10 plankaresinde *opus sectile* yer döşemesi.

Resim 3b: A10 plankaresinin kuzeybatısında tespit edilen yoğun seramik bölgesindeki çalışmalardan.

Resim 4a: A10 plankaresinde kapağı 8 parça olarak kırılmış bir şekilde bulunan lahdin içindeki 2 adet iskelet.

Resim 4b: A10 plankaresinde 2021 yılı çalışmaları sonucunda mezar hücreleri ve lahitin genel görünüşü.

Resim 5a: 2021 yılı çalışma alanlarından I13 plankaresinin kazı öncesi.

Resim 5b: I13 plankaresinin kazı sonucu genel görünüşü.

Resim 6a-6b: İznik Çini Fırınları Kazısı BHD kazı alanında konservasyon çalışmaları.

Resim 7a: İZN/21 BHD KP/DEPO Sg2 ve İZN/19 BHD A11 TR2 envanter numaralı *kalis* parçası.

Resim 7b: İZN/21 BHD I13 Sg7 envanter Numaralı *albarello*.

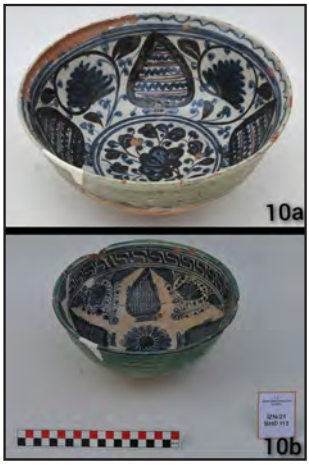
Resim 7c: İZN/21 BHD I13 Sg6 envanter numaralı kapaklı kavanoz parçaları.

Resim 8: İZN/21 BHD I13 plankaresinde ele geçirilen kandil tablaları.

Resim 9: İZN/21 BHD A9 ve I13 plankarelerinde ele geçirilen lazımlıklar.

Resim 10a-10b: İZN/21 BHD kazı alanında ele geçirilen Milet işi olarak tanınan teknikten kase örnekleri.

Resim 11a: İZN/21 BHD kazı alanında ele geçirilen küçük boyutlu Milet işi olarak tanınan teknikten kase.

Resim 11b: İZN/21 BHD kazı alanında ele geçirilen dışa dönük kenarlı Milet işi olarak tanınan teknikten tabak örneği.

Resim 11c: İZN/21 BHD kazı alanında ele geçirilen dik kenarlı Milet işi olarak tanınan teknikten tabak örneği.

Resim 12: İZN/21 BHD I13 M22 envanter numaralı kavanoz.

Resim:13a-13b: İZN/21 BHD A9 plankaresinde ele geçirilen Saruhanlı sikkesi.

Resim:13c: İZN/08 BHD I10 plankaresinde ele geçirilen Saruhanlı sikkesi.

Resim:13d: İZN/21 BHD I13 plankaresinde ele geçirilen Osmanlı sikkesi.

Resim 14a-14b: İspanya/Granada'da yapılan, XIII. AIECM3 Uluslararası Ortaçağ ve Modern Dönem Akdeniz Seramikleri Kongresi [XIII. International Congress on Medievaland Modern Period Mediterranean Ceramics (AIECM3)] için hazırlanan posterler.